

Carl Aage Redlich: *I Lovens Navn – Københavns politi gennem tiderne I-II*. (Politihistorisk Selskab, 1982). 283 + 301 s., ill.

Da det er 300 år siden, at København fik sin første politimester (siden politidirektør), har Politihistorisk Selskab udsendt et omfattende værk om det københavnske politi igennem tiderne. Det skal med det samme siges, at uden henvisninger eller register, endside den nødtørftigste litteraturvejledning er værkets brugsværdi højst begrænset, og det skønt der på dette felt foreligger talrige udmærkede forarbejder (vist ikke mindst af forfatteren selv). De første par hundrede år er i alt væsentlig politimesterbiografier, og bl.a. savnes her ganske indflydelse fra f.eks. Sigurd Jensens interessante opsats om lakajismen, dvs. politiets rekruttering for ca. 200 siden (Kbh. Meddelelser 1973).

Først med dette århundrede, dvs. fra bind 2, kommer der lidt kød på fremstillingen, vist ikke mindst ved hjælp af de mange politierindringer, som blev indsamlet takket være især Mellerups indsats. Og i mangt og meget står han som bogens »helt«, typen på den ideelle politimand. Her bringer forfatteren adskillige interessante organisations- og lønmæssige detaljer, f.eks. den morsomme og bestemt ikke ukarakteristiske, at politiets sangforening *Rufinus* (fra 1884) først så sent som 1909 (mon ikke under ministeriet Zahle?) turde tage navneforandring til »Københavns Politiforening«. Dette siger unægtelig noget om de offentligt ansattes organisationsret.

Ikke mindst grønttorvsspektakler og påskekrise gav det slet lønnede politi adskillige problemer, og det ikke blot i selve arbejdet, men også rent holdningsmæssigt. Under generalstrejketruslen 1920 spurgte formanden ligefrem de Samvirkende (datidens LO),

hvorledes man helst så, at politiet forholdt sig. Svaret blev, at man foretrak, at politiet fortsatte som normalt; men næppe – som her insinueret – fordi Socialdemokratiet gerne så, at der var nogen til efter afblæsningen at tage sig kærligt af syndikalister m.fl., snarere fordi alternativet vel var, at militæret blev sat ind? Og specielt Mellerup roses her for at have hindret benyttelsen af en tilbudt militær assistance.

Ironisk og lunt fortælles om fiaskoen, da man 1933 for første gang anvendte tåregas. Men da det lykkedes de demonstrerende at returnere de fleste gasbomber, kom det især til at gå ud over lederen, den nyvalgte folketingsmand Aksel Larsen, der behørigt havde placeret sig *bag* politiets afspærringer.

Foruden de mange løn- og organisatoriske spørgsmål (»når vi placeres som sporvejsfunktionærer, må man vente, at vi handler som disse«, udtalte et bestyrelsesmedlem 1920) turde ikke mindst de talrige antydninger om interne gnidninger (for eksempel det fattige Københavns modsat det rige Frederiksbergs politi, og især mellem rigspolitiet og det almindelige københavnske ordenspoliti) være interessante, hvorfor det er skade, at forfatteren viser så stor tilbageholdenhed og ikke har ønsket at gå i detaljer. Det virker faktisk, som om der fortsat er ømme ligtorne, der ikke må trædes på i et festskrift. Og interessant er den menige politimands sympati for politidirektør Stamm, der »ofredes« ved udrensningen 1945.

Bogens værdi ligger navnlig i den gennemførte påvisning af, at selv højaktuelle spørgsmål (ungdomsoprør, husbesættelser oma.) bestemt ikke er unikke, men har ganske nøje paralleller i fortiden; thi da det nu engang er politiets opgave at gennemføre lovenes overholdelse »på det bestående grund-

lag», vil det altid stå på en uriaspost under en brydningstid. Måske netop derfor kunne forfatteren godt have vist lidt mere sympati for gamle Bræstrup og hans politikorps, som faktisk alt i alt fik overgangen fra enevælde til fri forfatning til at forløbe forholdsvis problemfrit.

Og da historieskrivning aldrig kan eller bør være en blot og bar opremsning af data, men nødvendigvis må bygge på en holdning, er det særdeles påskønnelsesværdigt, at forfatteren bestandig søger at relatere sin skildring til det samfund, som det københavnske politi nu engang levede og virkede i. Vel har han den smukkeste »demokratiske-sociale« indstilling; men ikke blot er de ofte lidt langtrukne historiske baggrundsrids ret upræcise, for ikke at sige lejlighedsvis direkte fejlagtige; hans »personlige« stillingtagen til såvel Estrup som Påskekrisen (oma. fortidige problemer) turde være groft ahistoriske, i hvert fald de fleste læsere komplet ligegyldige.

Nok er værket smukt opsat og gennemillustreret (om end med en ofte forbløffende mangel på korrespondance mellem tekst og billede); det vil utvivlsomt som festskrift kunne være til såvel trøst som inspiration for dets udvalgte »målgruppe«, den menige politimand (for hvem forfatteren holder Møller op som ideal); men det er næppe af større interesse uden for denne kreds.

Troels Dahlerup

Beth Grothe Nielsen: *Letfærdige Qvindfolk – om Gisle Nielsdatter og andre barnemordersker*. (Delta, 1982). 235 s., ill.

Hor, kvindeundertrykkelse og fortidsvankundighed har alle dage udgjort et godt og salgbart stof, og denne præsen-

tation af en licentiaatafhandling fremtræder i en nydelig illustreret form, idet man formentlig ikke skal laste forfatteren for omslagets markskrageriske reklametekst.

Her får vi en grundig gennemgang af ialt 89 retssager fra 18. århundrede om »barnemord« (dvs. fødsel i dølgsmål med barnets død til følge); men selv om der til slut er et udmærket register over samtlige sager, giver de emneopdelte kapitler næppe læseren den letteste indgang. Ikke mindst møder vi tit og ofte først et dictum (således s. 26, at lejemålsbønderne udgjorde en god indtægt for herskabet), som derpå hen ad vejen i betydelig grad modificeres (f.eks. s. 50 o.o., at sagsomkostningerne påhvilede den påtalepligtige, eller s. 116 o.o., at netop disse kvinder gerne var subsistensløse).

Og når vi hører, at det akkusatoriske retsprincip kun tillod underretten at tage stilling til de af parterne fremsatte beviser og påstande, erfarer vi dog sidenhen, at netop overretten kunne hjemvise en sag til bedre oplysning. Tilsvarende finder vi (s. 94) den overraskende påstand, at flertallet af kvinderne var døtre af fæstebønder; sidenhen dog rettet til, at de tilhørte tyende-klassen.

Indledningsvis oplyses vi om, at en kvinde 1588 dømtes til bålet for at have druknet sit nyfødte barn; og da netop bålstraffen klart indicerer en (oprindeligt) kirkelig praksis, forekommer det mig en noget tvivlsom påstand, at retsudviklingen frem til Danske Lov gik i stedse strengere retning, og det så meget mere, som bemærkningen (s. 26), at 1617-forordningen forenede gejstlig og verdslig straf for lejemål, åbner for den (hidtil vist nærmest oversete) mulighed, at de (NB i verdslig ret) tilsyneladende mere rigoristiske straffe mindre var en egentlig nydannelse end en udfyldning af det tomrum i positiv ret,